

ዳኞች :- ዓሊ መሐመድ
ተክሊት ይመሰል
ቀነዓ ቂጣታ
ሰናይት አድነው
ጳውሎስ አርሺሶ

አመልካች:- አቶ ተስፋዬ በቀለቀርበዋል

ተጠሪዎ :- 1. ወ/ሮ እሸቷ ጎሽዬ.....ቀርበዋል

2. አቶ ሀብታሙ በቀለ.....ቀርበዋል

3. ወ/ሮ መብራት በቀለ.....ቀርበዋል

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ይህ የሰበር ጉዳይ ኑዛዜን መነሻ ያደረገ የወርስ ክርክርን የሚመለከት ነው። የጉዳዩ አመጣጥ ሲታይ፡- በሥር ፍ/ቤት የአሁን አመልካች /የሥር ተጠሪ/፣ የአሁን ተጠሪዎች /የሥር አመልካቾች/ ሁኖው ሲከራከሩ እንደነበር መዝገቡ ያመለክታል። የሥር አመልካቾች በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት አቤቱታ ሟች ሻምበል በቀለ ደምሴ ጥር 13 ቀን 1988 ዓ.ም የሞተ ሲሆን፣ ሟች በሕይወት በነበረ ጊዜ በ22/11/1982 ዓ.ም የተጻፈ ኑዛዜ ያደረገ ስለሆነ የወርስ አጣሪ ተሹሞ እንዲያጣራልን በማለት አመልክተዋል። የሥር ተጠሪ ባቀረበው መልስ አመልካቾች የወርስ ንብረቱን ሙሉ ለሙሉ ይዘው እያሉ ተጠሪን ተከላሽ ማድረጋቸው አግባብነት የለውም፣ እኔም ወራሽ ስለሆንኩኝ የወርስ ንብረቱ ቢጣራ አልቃወምም በማለት ተከራክሯል።

ከዚህ በኋላ ፍ/ቤቱ የወርስ አጣሪ በማሾም የወርስ አጣሪው የወርስ ሀብቱን በማጣራት በ28/02/2006 ዓ.ም የተጻፈ ሪፖርት ያቀረበ ሲሆን ግራ ቀኝ በሪፖርቱ ላይ አስተያየት አቅርበዋል። ፍ/ቤቱ የቀረበውን ሪፖርት እና አስተያየት በማየት በሰጠው ውሳኔ ግራ ቀኝ ሟች ያደረገውን ኑዛዜ በጋራ ፍ/ቤት አቅርበው የፀደቁ በመሆኑ የወርስ ማጣራት ሥራው እና ክፍፍሉም መካሄድ ያለበት በዚህ አግባብ ነው። ይህ ኑዛዜ ገደብ ያለበት በመሆኑ 1ኛ

አመልካች ወ/ሮ እሸቷ ጎሽዬ በሕይወት እስካሉ ድረስ በዚህ ቤት የመጠቀም መብት ስላላቸው ወራሾች የመኖሪያ ቤት፣ የቤት ኪራይ እንዲሁም የቤት ወስጥ ቁሳቁስ ለመጠየቅ መብት አይኖራቸውም ። ነገር ግን ከ1ኛ አመልካች ህልፈተ ሕይወት በኋላ ከጠቅላላ ንብረት 50% የ2ኛ አመልካች አቶ ሀብታሙ በቀለ በመሆኑ፣ ቀሪው 50% የተጠሪ አቶ ተስፋዬ በቀለ እና 3ኛ አመልካች ወ/ሮ መብራት በቀለ ድርሻ እያንዳንዳቸው 25% ድርሻ ይኖራቸዋል፤ ስለዚህ በነብዛው መሰረት ሪፖርቱ በዚህ አግባብ ተሻሽሏል በማለት ወስኗል። የሥር ተጠሪ ይህን ወሳኔ በመቃወም ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ያቀረበ ቢሆንም ፍ/ቤቱ ይግባኙን ባለመቀበል በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.337 መሰረት ወድቅ በማድረግ የሥር ፍ/ቤት ወሳኔን በማጽናት ወስኗል። የአሁን የሰበር አቤቱታ ያቀረበው ይህን ወሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

የአሁን አመልካች መስከረም 6 ቀን 2008 ዓ.ም በተጻፈ ሁለት ገጽ አቤቱታ ሟች አባታችን በ22/11/1982 ዓ.ም ያደረገው ኑዛዜ በግል ሀብት ላይ ሳይሆን በአጠቃላይ በወርስ ሀብት ላይ የተደረገ ኑዛዜ በመሆኑ ኑዛዜው ተሸሮ የወርስ ሀብት ሳይኖር እንደሞተ ሰው ተቆጥሮ የወርስን ሀብት በሕግ አግባብ እንድንካፈል። 1ኛ ተጠሪ ኑዛዜውን ወደጎን በመተወ የወርስ ሀብት እንዲጣራላቸው በሥር ፍ/ቤት ባመለከቱት መሰረት ኑዛዜው የማይሰራ በመሆኑ የወርስ ሀብቱን ድርሻዬን 25% እንዳገኝ እንዲወሰንልኝ። ስለዚህ የሥር ፍ/ቤቶች 1ኛ ተጠሪ በሕይወት እስካሉ ድረስ ምንም ዓይነት የወርስ ድርሻ መጠየቅ አትችልም በማለት የሰጡት ወሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ እንዲሻርልኝ እንዲሁም ኑዛዜው ተሸሮ የወርስ ሀብቱን ሳይኖር እንደሞተ ሰው የወርስ ሀብት ድርሻ በሕግ አግባብ እንዲካፈል እንዲወሰንልኝ በማለት አመልክቷል።

የሰበር አጣሪ ችሎት ጉዳዩን በመመርመር ፣የወርስ ይጣራ ጥያቄ የቀረበው በነብዛው ተጠቃሚዎች ከመሆኑ አንጻር የግራ ቀኝ የወርስ ድርሻ ጭምር እንዲጣራ ያለመደረጉን አግባብነት፣ ለመመርመር ሲባል አቤቱታው ያስቀርባል በማለት ተጠሪዎች መልስ እንዲያቀርቡ በታዘዘው መሰረት የካቲት 17 ቀን 2008 ዓ.ም የተጻፈ ሁለት ገጽ መልስ አቅርቧል። የመልሱም ይዘት፡-የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡት ወሳኔዎች መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያልተፈጸመበት በመሆኑ እንዲጸናልን፣ አመልካች ያቀረበው አቤቱታ ወድቅ እንዲደረግልን፣ በዚህ ምክንያት የደረሰውን ወጪና የጠበቃ አበል እንዲወሰንልን በማለት ተከራክሯል። አመልካች የመልስ መልስ አቅርቧል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተመለከተው ሲሆን ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት የግራ ቀኝን ክርክር ለአቤቱታው መነሻ ከሆነው ወሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ እንዲሁም አቤቱታው ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር እንደሚከተለው መርምሮታል። መዝገቡን እንደመረመርነው ሟች ሻምበል በቀለ ደምሴ

በሕይወት በነበሩ ጊዜ በ22/11/1982 ዓ.ም የተጻፈ ኑዛዜ ማድረጋቸው ግራ ቀኙ የሚካካዱት ጉዳይ አይደለም። የሥር ፍ/ቤት ወሳኔ እንደሚያመለክተው የአሁን አመልካች እና 2ኛ ተጠሪ የሚችሉ አባታቸው ወራሽ፣ 1ኛ ተጠሪ ደግሞ የሚችሉ ሚስት እንደሆኑ እና 3ኛ ተጠሪ የኑዛዜ ወራሽ እንደሆነች ተመልክቷል። ከግራ ቀኙ ክርክር እና ከሥር ፍ/ቤት ወሳኔ መገንዘብ እንደሚቻለው ሚች ይህን ኑዛዜ ያደረገው ጠቅላላውን ንብረት በሚመለከት ሲሆን የአሁን 1ኛ ተጠሪ በሕይወት እስካሉ ድረስ ሀብቱን የመጠቀም መብት እንዳላቸው እና ማንም ተወላጅ የአባቱ ወርስ ይገባኛል በማለት መጠየቅ እንደማይችል እና ከ1ኛ ተጠሪ ህልፈተ ሕይወት በኋላ ከጠቅላላ ሀብቱ 2ኛ ተጠሪ 50% እንዲካፈል፣ አመልካች እና 3ኛ ተጠሪ ቀሪውን ሀብት 50% ለሁለት እንዲካፈሉ (እያንዳንዳቸው 25%) እንዲካፈሉ በማለት የተናዘዘ መሆኑን ያመለክታል። ግራ ቀኙ ይህን ኑዛዜ በመቀበል እንዲጸድቅላቸው በጋራ ለፍ/ቤት አቤቱታ አቅርበው በፍ/ቤት ወሳኔ የጸደቀ መሆኑን ተማምነዋል። የአሁን አመልካች በሥር ፍ/ቤት ያቀረበው ክርክር ሲታይ ሚች ያደረገው ኑዛዜ በፍ/ቤት ቀርቦ ሲጸድቅ ያልተቃወመ መሆኑን፣ የወርስ ማጣራትም ሆነ ክፍፍሉ መሆን ያለበት በኑዛዜው አግባብ መሆን እንዳለበት ተከራክሯል። በሌላ በኩል የአሁን ተጠሪዎች ባቀረቡት ክርክር የኑዛዜው ይዘት ላይ የተለያየ ክርክር ቢያቀርቡም የወርስ ማጣራት ሂደትም ሆነ ክፍፍሉ በዚህ አግባብ መሆን እንዳለበት ገልጸው ተከራክረዋል። እንዲሁም የሥር ፍ/ቤት የወርስ አጣሪውን ሪፖርት በማሻሻል ክፍፍሉ በኑዛዜው አግባብ መሆን እንዳለበት ወሳኔ የሰጠ ሲሆን የአሁን ተጠሪዎች ይህን ወሳኔ በመቃወም ለይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት ያቀረቡት ቅሬታ የለም። የሥር ፍ/ቤት ኑዛዜው ገደብ ያለበት መሆኑን በመገንዘብ 1ኛ ተጠሪ በሕይወት እስካሉ ድረስ ተጠሪዎች የወርስ ሀብት መጠየቅ እንደማይችሉ እና ከ1ኛ ተጠሪ ህልፈተ ሕይወት በኋላ ከጠቅላላ ሀብቱ 2ኛ ተጠሪ 50% እንዲካፈል፣ አመልካች እና 3ኛ ተጠሪ ቀሪውን ሀብት 50% ለሁለት እንዲካፈሉ እያንዳንዳቸው 25% እንዲካፈሉ በማለት የወሰነ መሆኑን መዝገቡ ያመለክታል። ይህ ሆኖ ሳለ የአሁን ተጠሪዎች የሥር ፍ/ቤት የኑዛዜውን ይዘት በማየት ተርጉሞ የሰጠውን ወሳኔ በተመለከተ ሚች ኑዛዜውን የሰጠው በአጠቃላይ ሀብት ላይ ሳይሆን በንብረቱ ግማሽ የግል ሀብታቸው ላይ ነው ተብሎ እንዲወሰን ያቀረቡት ክርክር የሥነ ሥርዓት ሕጉን ያሳገናዘበ በመሆኑ ተቀባይነት የለውም። የአሁን አመልካች ሚች በሰጠው ኑዛዜ መሰረት ወርስ ቢጣራ እና ክፍፍል ቢደረግ እንደማይቃወም እንዲሁም ኑዛዜው መጀመሪያ በፍ/ቤት ሲጸድቅ እንዳልተቃወመ በመግለጽ ሲከራከር እንደነበር የሥር ፍ/ቤት ወሳኔ ያሳያል። እነዚህ ሁሉ በሥር ፍ/ቤት የተረጋገጡ ፍሬ ነገሮች መሆናቸው ግልጽ ነው። እነዚህ በሥር ፍ/ቤት የተረጋገጡት ፍሬ ነገሮችን ከሕጉ ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው ተመርምሯል።

የአሁን አመልካች በኑዛዜው አግባብ የወርስ መጣራት ሂደቱም ሆነ ክፍፍል ቢደረግ እንደማይቃወም እየገለጸ፤ ይህ ኑዛዜ በፍ/ቤት እንዲጸድቅ ከተጠሪዎች ጋር ለፍ/ቤት አቤቱታ አቅርበው ኑዛዜው በማጽደቅ ከጨረሰ በኋላ አሁን በኑዛዜው አግባብ የተሰጠውን የሥር ፍ/ቤት ወሳኔ እና ኑዛዜውን እንዲሻርልኝ በማለት ያቀረበው ክርክር በሥር ፍ/ቤት ያልቀረበ አዲስ ክርክር በመሆኑ ለዚህ ሰበር ችሎት ያቀረበው ቅሬታ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.329 /1/ መሰረት ተቀባይነት የለውም ። ሌላው የአሁን አመልካች የሀብቱ 25% ድርሻ እንዲሰጠኝ በማለት ያቀረበው ክርክር ሲታይ የአሁን አመልካች ከጠቅላላ ሀብት 25% እንደሚገባው የሥር ፍ/ቤት በወሳኔው ያረጋገጠ ሲሆን የአሁን አመልካች ኑዛዜው ገደብ ያለበት ነው በማለት እየተከራከረ እያለ አሁን ደግሞ ድርሻዬ አሁን እንዲሰጠኝ በማለት ያቀረበው ቅሬታ ተቀባይነት የለውም። ስለዚህ የሥር ፍ/ቤት ሚች የሰጠውን ኑዛዜ እና በግራ ቀኝ ተቀባይነት ያገኘውን ኑዛዜ መሰረት በማድረግ ወሳኔ የሰጠ ሲሆን አመልካች በሥር ፍ/ቤት አሁን እንደቅሬታ ያቀረባቸውን ነጥቦች ያላቀረበ በመሆኑ የሥር ፍ/ቤቶች ወሳኔዎች በሕጉ አግባብ የተሰጡ ናቸው ከሚባል በስተቀር መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመባቸው ነው ለማለት ስለማይቻል የሚከተለው ተወስኗል።

ወ ሳ ኔ

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ.42390 በ17/06/2007 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ እና ይህን ወሳኔ በማጽናት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.167257 ሰኔ 19 ቀን 2007 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.348 /1/ መሰረት መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያልተፈጸመበት በመሆኑ ጸንቷል።
2. የዚህ ወሳኔ ግልባጭ ለሥር ፍ/ቤቶች ይድረስ ብለናል።
3. ግራ ቀኝ በዚህ ችሎት ለደረሰባቸው ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል። መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ ብለናል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።